

КОНЦЕПЦІЯ

учнівського самоврядування "Малишківці»

У сучасних умовах постає соціальна потреба у формуванні та розвитку особистості, спроможної розв'язувати як щоденні, так і масштабні завдання, що забезпечують не лише виживання, а прогрес нації.

Саме участь вихованців в учнівському самоврядуванні є підґрунтям для формування соціально активної особистості.

Учнівське самоврядування забезпечує комплексний виховний вплив на учнів шляхом їх залучення до усвідомленої та систематичної участі у вирішенні важливих питань життя класу та школи.

Учнівське самоврядування - це висока громадська активність та діяльність усіх членів колективу, яке є ефективним засобом виховання відповідальності; це самодіяльний початок у діяльності учнівського колективу, який допомагає розвивати організаторські якості особистості, навчає учнів навичкам і прийомам організаторської діяльності.

Завданням учнівського самоврядування є формування і розвиток соціально активної, гуманістично формованої особистості з глибоко усвідомленою громадською позицією, почуттям національної гідності; формування в учнів навичок самоврядування, оволодіння організаторськими вміннями.

Учнівське самоврядування - це динамічна система, зміст діяльності і функцій якої постійно змінюються.

Зміст діяльності учнівського самоврядування визначається цілями і задачами та уявляє собою конкретну, реальну діяльність учнів у складі роботи єдиного колективу навчального закладу.

Діяльність учнівського самоврядування має свою специфіку, яка виявляється у тому, що в цій діяльності треба враховувати не тільки вікові та організаційні можливості учнів, але й інтереси навчального закладу.

Основними критеріями розвитку учнівського самоврядування є залучення до реальних функцій управління, організованість, відповідальність за результати роботи своєї і товаришів.

Дієвість учнівського самоврядування забезпечується:

- співпрацею педагогічною і учнівського колективів;
- реальними повноваженнями органів учнівського самоврядування;

Учнівське самоврядування - спосіб організації життя колективу, що передбачає активну участь дітей (на основі взаємодії з педагогами) у прийнятті і виконанні рішень для досягнення суспільно значущих цілей.

Учнівське самоврядування як форма молодіжної участі в процесах прийняття рішень на рівні навчального закладу має значний потенціал як фактор впливу на процес соціалізації учнівської молоді.

Спільна за учителями розробка концепцій управлінського органу, положення про його діяльність, надання йому статусу офіційного елемента в управлінській структурі школи.

Безпосередня участь у їхній діяльності: засідання, обговорення проблем та шляхів їх вирішення, винесення їх на розгляд керівництва школи організаційна робота за напрямками. Залучення членів учнівської громади до комітетів, що складає план роботи школи.

Особливості розвитку учнівського самоврядування

Одним з основних принципів освіти є поєднання державного управління і громадського самоврядування. Самоврядування закладів освіти передбачає їх право на самостійне планування роботи, вирішення питань «навчально-виховної», науково-дослідної, методичної, економічної і фінансово-господарської.

Як невід'ємна складова частина системи самоврядування в освіті учнівське самоврядування є одним з найважливіших факторів формування в учнів умінь і навичок керівництва демократичними процесами, що відбувається в державі.

Особливість учнівського самоврядування полягає в тому, що це - реальний безперервний процес дедалі ширшого залучення учнів до громадських справ, це самостійно організована школярами діяльність (планування, усвідомлення мети, виконання, оцінка результатів).

До учнівського самоврядування належать не лише учнівські структури, які уповноважені спільно з колективом дорослих приймати рішення щодо управління шкільним життям, а й інші форми дитячої самоорганізації на засадах спільних інтересів і потреб, а саме:

1. Різноманітні учнівські організації в структурі навчального закладу, які здійснюють співуправління на рівні делегування інтересів і запитів дітей для розгляду їх керівництвом школи та самостійної або спільної з педагогами організації не навчальної діяльності школи:

а) організаційні утворення виконують представницьку функцію .

В основі його діяльності - висвітлення проблем, інтересів, пропозицій різних класів чи інших об'єднань, представлених у їхній структурі, участь у плануванні поза навчальної складової шкільного життя.

3. Різноманітні учнівські об'єднання за інтересами в структурі школи.

До різноманітних творчих об'єднань можуть належати офіційно існуючі в структурі навчального закладу творчі колективи, предметні гуртки, студії, спортивні секції та команди, команди КВК, «Що? Де? Коли?», команди юних пожежних та загони юних інспекторів дорожнього руху.

4. Представники педколективу та керівництва навчального закладу.

Можна виділити педагогічних працівників, до провідних функцій яких неодмінно належить створення умов для розвитку учнівських ініціатив, організація повноцінного дозвілля молоді в умовах школи та забезпечення можливості реалізації учнів у навчальній й поза навчальній діяльності.

5. Окремі особистості.

Специфіка молодіжної участі полягає в тому, що вона може набувати вигляду не організованої діяльності, а соціального феномену, коли, наприклад, об'єктивно

існуючі обставини спонукають людину висловлювати або діяти певним чином. Саме тому часто має місце персоніфікований характер участі, коли діють не колективні суб'єкти, а окремі особистості.

Індивідуальна активність виникає у зв'язку з бажанням учня проявити себе певним чином в обставинах, що склалися.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ

Ефективність даної Концепції залежить від повноти її реалізації у конкретному навчально-виховному закладі

Основні шляхи реалізації концепції:

- підтримка діяльності дитячих і молодіжних організацій, об'єднань за інтересами;
- пропаганда передового досвіду кращих навчально-виховних закладів з питань учнівського самоврядування;
- залучення до учнівського самоврядування в школі висококваліфікованих і талановитих педагогів, батьків, представників громадськості;
- проведення семінарів, тренінгів з актуальних проблем учнівського самоврядування;
- використання засобів масової інформації у висвітленні досвіду учнівського самоврядування школи;
- придбання науково-методичної літератури з проблем учнівського самоврядування.

Основні функції учнівського самоврядування

- стимулювання інтересу до навчання, трудової і суспільно корисної діяльності;
- створення оптимальних умов для виявлення і розвитку творчих здібностей, організаційних навичок;
- створення умов для самореалізації особистості;
- формування свідомого вибору соціальних цінностей.

Допоміжна організаційно-практична функція - специфічна функція регулювання взаємин в середині навчального закладу, яка поєднує «законодавчу» і «виконавчу» функції.

Компенсаційна функція - це самодіяльність і самоорганізація учнів у різних видах діяльності.

Інноваційна функція - протиставляє себе бюрократизованим формам суспільної діяльності. Завдяки їй в організаційно-управлінських структурах відбуваються позитивні зміни, розширюється діапазон учнівського самоврядування.

Цінність учнівського самоврядування полягає у тому, що учні глибоко і всебічно проникають у сутність своїх прав та обов'язків.

Дана концепція має на меті визначити пріоритетні напрями роботи учнівського самоврядування.

Принципи організації учнівського самоврядування

Принципи організації учнівського самоврядування - це сукупність основних положень, які визначають його розвиток та напрями діяльності.

Принципи учнівського самоврядування

- демократизація та гуманізація виховного процесу;
- єдність вимог та повага до особистості;
- послідовність, систематичність і єдність виховних впливів;
- відповідність віковим та індивідуальним особливостям учнів;
- свідомість, самодіяльність, активність учнів;
- партнерство;
- робота з активом;
- розвиток колективу через формування перспектив;
- формування суспільної думки;
- педагогічна допомога, а не контроль.

Самоуправління відвертає учнів від асоціальних форм поведінки, допомагає розвинути соціальну активність, виховує в них почуття власної гідності, надає можливість виявити себе у конкретній ситуації.

Сфери розвитку учнівського самоврядування різноманітні: культура, освіта, спорт, дозвілля, соціально-виробнича практика.

Педагогічно доцільна організація учнівського самоврядування потребує використання особливо довірливого стилю взаємодій.

Функції самоврядування:

- Організація чергування в школі, в класах.
- Проведення загальношкільних колективних творчих справ.
- Організація благоустрою території школи, двору.
- Підготовка та проведення конкурсів, творчих справ, змагань.
- Заслуховування звітів органів учнівського самоврядування.
- Участь у розробці плану роботи школи на новий навчальний рік.
- Участь у проведенні педагогічних рад, на яких розглядають питання життєдіяльності учнівських колективів.

Малишківці -це добровільне об'єднання учнів, утворене для вироблення навичок самоврядування, гласності, демократизму.

Основні завдання:

- забезпечення і захист прав та інтересів учнів школи;
- забезпечення виконання ними своїх обов'язків;
- сприяння навчальній та творчій діяльності учнів.

Учнівське самоврядування-це шість напрямків творчої діяльності учнів:

- I. центр естетичного розвитку**
- II. центр порядку**
- III. центр науки**
- IV. прес-центр**
- V. центр здоров'я**
- VI. центр «Пам'яті»**

Учнівське самоврядування „Малишківці ” - це:

- рішучий,
- активний,
- ініціативний,
- дружній,
- упевнений,
- гуманний,
- актив

Мета: формування і розвиток соціально активної, гуманістичноспрямованої особистості з глибоко усвідомленою громадською позицією, національної самосвідомості.

Педагогічна взаємодія вчителів, учнів, батьків

Шкільний колектив- ядро виховної системи.

Учнівський колектив – середовище, в якому відбувається самовиявлення і самоутворення особистості учня.

Партнери у спільній діяльності:

- педагогічна рада;
- методоб'єднання класних керівників;
- старостат 5 – 11 класів;
- педагог-організатор;
- психолог;
- соціальний педагог;
- батьківські Ради класних колективів;
- батьківська Рада школи.

Положення про парламент «Малишківці»

Затверджено на учнівських зборах

- 1. Парламент школи є органом шкільного самоврядування в ХЗОШ № 68.**
- 2. Склад – 22 учня, які вибираються шляхом відкритого голосування на годинах спілкування 5-11 класів.**
- 3. Президент парламенту вибирається на альтернативній основі строком на 1 рік.**
- 4. Вибори членів шкільного парламенту і президента здійснюються у вересні кожного навчального року.**
- 5. Засідання шкільного парламенту проводяться 1 раз на місяць відкрито.**
- 6. Повноваження членів шкільного парламенту припиняються одночасно з повноваженнями парламенту.**
- 7. Повноваження шкільного парламенту:**
  - активізує роботу кожної класної організації (шляхом обміну досвідом роботи, забезпечення інформаційного обміну та ділових контактів);**
  - забезпечує та захищає права і інтереси учнів;**
  - формує активну громадянську позицію, почуття відповідальності, свідоме ставлення кожного у вирішенні справ;**
  - виховує свідомого громадянина, готового в майбутньому взяти участь у вирішенні важливих політичних і державних завдань;**

- проводить заходи, які сприяють вихованню та формуванню політичної толерантності;
  - приймає рішення по важливим питанням шкільного життя в межах своєї компетенції;
  - приймає участь у складанні річного плану;
- 8. Член шкільного парламенту має право звернутися з любим питанням до педагогічної ради.**
- 9. Парламент має право вносити зміни і доповнення в “ Положення про парламент школи ”**

ЗАКОН

про права і обов'язки учнів школи

Кожен, хто навчається в школі, має право:

-діяти на свій розсуд, вільно висловлювати свою думку, не ображаючи при цьому гідності і свободи інших;

-за образу його честі і гідності подати заяву в суд честі;

-подати свою пропозицію, вимогу президенту школи або в Раду міністрів;

-висувати кандидатуру, а також самовисуватися і бути обраним в будь-який орган школи;

-брати участь в будь-яких сферах шкільного життя, ініціювати будь-які форми цього життя (клуби, гуртки і т.і.);

-ставити питання про перебування в школі учня школи, якщо той своїми діями порушує закони школи;

-вибирати профіль навчання, факультативи і додаткові заняття, мистецькі гуртки, студії;

-не з'явитися на урок тільки за домовленістю з учителем і за згодою з вихователем в встановленому порядку;

-достроково здати програму за навчальний рік і перейти в наступний клас;

- вимагати, щоб урок закінчувався відразу після дзвінка на перерву;

Кожен учень зобов'язаний:
-пройти курс навчання в школі;
-подати документ, що пояснює його відсутність на уроках; -виконувати вимоги вчителя по підготовці до уроків; -дотримуватись норм статуту та законів школи.

ЗАКОН

про захист честі і гідності учня школи, викладача і працівника школи

Особистість кожного, хто працює чи навчається в школі є недоторканою і ніщо не повинно загрожувати здоров'ю людини, обмежувати її права, ображати честь і гідність.

Образою честі і гідності людини є: - нанесення побоїв, побиття;

- загроза, залякування і шантаж;

- вживання образливих слів, кличок;

-дискримінація за національними і соціальними ознаками; -глузування з фізичних недоліків;

- навмисне доведення іншої людини до стресу, зриву;

- поява в стані сп'яніння;

- добровільне прийняття на себе функції раба ("шістки");

- здирство, вимагання;

- крадіжка;

- псування особистих речей інших людей;

- брудні наклепи, плітки;

- будь-які дії чи слова, що ображають честь, гідність іншої людини

Захист честі і гідності учнів, викладачів і працівників школи покладається на суд честі.

Суд честі обирається учнями в класах (1 чол. від класу). Суд розглядає заяви подавачів не пізніше як через тиждень від дня подачі. Термін давності - півроку від дня події. Справа розглядається в присутності обох сторін, за згодою подавача може розглядатися гласно. Якщо звинувачений не з'являється на суд без поважних причин, то справа розглядається без нього, а про рішення суду його повідомляє один із суддів. Якщо заява подавача стосується педагога чи викладача школи, суд приймає рішення про переговори суду з тим, кого стосується заява або з директором чи його заступником. Звинувачений має право вимагати свідків (2 чол.), звертатися до президента чи в Президентську Раду про перегляд справи. Суд слідкує за тим, щоб справа велася коректно. Суд має право винести наступні рішення:

- примирення сторін;
- вибачення;
- публічне вибачення;
- попередження про виключення з школи.

Рішення суду публікується і в разі необхідності доводиться до відома директора, повідомляється на педагогічній раді.

ЗАКОН

про побутову культуру

Кожний школяр дбає про високу побутову культуру в школі. Побутова культура - це вміння бути охайним, стриманим у поведінці, вміння бережливо ставитися до шкільного майна і робити все для його збереження. В школі вважається варварством і не допускається: -смітити;

-заходити в приміщення з брудним взуттям;
-плювати;
-писати на меблях, стінах, підвіконнях, дверях та інших не призначених для писання предметах;
-ламати меблі, обладнання, виводити з ладу технічні засоби навчання, приводити їх в неестетичний стан, псувати книги;
-завдавати будь-якої шкоди особистим речам учнів викладачів чи працівників школи.
Рішення про стягнення, відшкодування збитків і т.і. приймає староста, класний колектив, Президентська Рада , вихователь, адміністрація .

ОРІЄНТОВНЕ ПОЛОЖЕННЯ ПРО КЛАСНІ ЗБОРИ

- 1. Класні збори - колективний орган самоврядування класі. Його мета - розвиток учнівського самоврядування згуртування учнівського колективу, вироблення у школяри організаторського досвіду і навичок, формування громадської думки класу.**
- 2. Основне завдання класних зборів - обговорення і вирішення питань життєдіяльності класного колективу.**

3. Класні збори проводяться щомісячно, орієнтовно одні два рази на місяць.
4. Всі члени класного колективу зобов'язані підпорядковуватись рішенню зборів, прийнятих більшістю голосів, виконувати доручення зборів, а також звітуватись перед зборами, якщо вони того потребують.
5. Кожен член класного колективу має право виступати на зборах, вносити питання на обговорення, відстоювати свою точку зору до прийняття зборами рішення.
6. Класні збори обирають старосту класу, членів комісії учкому, делегатів на шкільну конференцію, рекомендують кандидатури в склад учнівського комітету школи, заслуховують звіти про виконання доручень, інформацію старости про рішення учкому та загальношкільних конференцій, підсумки участі школярів у справах класу обговорюють оцінки поведінки у справах класу, обговорюють оцінки поведінки учнів за чверть, питання організації і проведення чергування по класу, виконання школярами Правил для учнів.
7. На зборах розглядається одне-два питання, тривалість зборів, як правило, не більше 30 хвилин.
8. Відповідальність за підготовку і ведення зборів несе староста класу. Про свою роботу по підготовці і проведенню зборів староста звітується перед класним керівником.
9. Порядок дня зборів (виключаючи позачергові) вивішується в класному куточку за 2-3 дні до дня їх проведення.
10. Рішення зборів заносяться в спеціальний зошит, ведення якого доручається секретарю, який обирається на початку навчального року. Він же відповідає за ведення в класному куточку змінної рубрики "Класні збори вирішили", куди на наступний день після зборів вміщується інформація про їх рішення.
11. В кінці кожних зборів заслуховується інформація старости про виконання рішень попередніх зборів

ПАМ'ЯТКА

учня-організатора

1. Наявність в класі колективної заманливої теми на рік, місяць, тиждень.
2. Готовність дітей до чітких, корисних дій, участь у колективних творчих справах, корисних людям, наявність громадських зв'язків, інтересів і переживань. Співпереживання за успіхи та невдачі свого класу, за те, що відбувається навколо, за успіхи школи, кожного окремого члену колективу.
3. Почуття відповідальності за якість навчання і вихованості кожного школяра, розуміння цієї відповідальності на рівні особистісної свідомості.
4. Життєрадісне ставлення, відсутність ображених, намагання проводити вільний час разом, чітке почуття "ми".
5. Вміння підкорятися уповноваженим колективу, ініціативне самоврядування.
6. Винахідництво та ініціатива в навчанні, праці і дозвіллі.
7. Одностайність і рішучість реагування на фальш, формалізм і несправедливість.
8. Відсутність формального ділення на актив і пасив тісні контакти з батьками.
9. Повага права кожного учня на власну думку та власні вибір.
10. Наявність умов для найбільш повного розкриття творчих здібностей кожної дитини. У загальному випадку кращий у школі клас можна уявити в чотирьох характеристиках: в класі - комфортно, інтелектуально напружено, соціальне значимо та весело.

Методичні рекомендації спрямовані на поліпшення діяльності, вироблення злагодженої та ефективної системи організації роботи органів учнівського самоврядування дітей та учнівської молоді обласного, районного, міського рівнів та рівнів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Методичні рекомендації можуть бути корисними координаторам органів самоврядування дітей та молоді, заступникам з навчально-виховної роботи, педагогам-організаторам, класним керівникам, керівникам гуртків позашкільних навчальних закладів, лідерам органів учнівського самоврядування.

Вступ

Запити ХХІ століття актуалізують завдання розвитку особистості, яка здатна самостійно мислити, генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення.

Наш час потребує лідерів нової формації, людей компетентних, відповідальних, здатних мислити неординарно. Проблема виховання молодих лідерів – це проблема підготовки людини майбутнього, людини, яка відповідає вимогам нового, ХХІ століття.

Ось чому необхідні пошук і підтримка учнівської молоді, чиї особистісні переконання, спрямовані на активну участь у громадському житті, молоді, яка має організаторські здібності, усвідомлює себе потенційним лідером, має бажання використовувати свою енергію та здібності заради інших.

Цілком очевидно, що уміння управляти суспільством стануть надбанням людини тоді, коли вони будуть прищеплені в дитячі роки.

Нормативно-правова база

Учнівське самоврядування при організації та функціонуванні керується такими нормативно-правовими документами:

- Декларація прав дитини, проголошена Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 20.11.59 р.

- Конвенція про права дитини, прийнята і відкрита для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН 20.11.89 р.; ратифікована в Україні 21.02.90 р.

- Конституція України.

- Закон України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді» № 2998-ХІІ від 05.02.93 р.

- Наказ Президента України «Про Національну програму “Діти України ”» № 63 від 18.01.96 р.

- Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» № 281-ХІV від 01.12.98 р.

- Закон України «Про загальну середню освіту» № 651-XVI від 13.05.99 р.
- Закон України «Про позашкільну освіту» № 1841-III від 22.06.2000 р.
- Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики» № 221/2001 від 29.03.2001 р.
- Закон України «Про охорону дитинства» № 2402-III від 26.04.2001 р.
- Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» № 2558-III від 21.06.2001 р.
- Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо вдосконалення соціальної роботи з дітьми, молоддю та сім'ями» №467/2001 від 23.06.2001 р.
- Розпорядження Президента України «Про організацію і проведення в Україні у 2001 році Міжнародного року волонтерів» №67 від 22.03.2001 р.
- Закон України «Про Національну програму підтримки молоді на 2003-2008 роки» [4, с.53].

Сучасні підходи

до реалізації дитячих громадських ініціатив у позашкільних навчальних закладах

Учні́вське самоврядування у своїй діяльності повинно сприяти головній меті освіти в області:

- створенню сприятливих умов для особистісного становлення дітей;
- забезпеченню їх збалансованого розвитку;
- узгодженості основних тенденцій до самореалізації, саморозвитку та самозбереження;
- формуванню життєвої компетентності;
- розвитку ціннісного ставлення до світу природи, культури, людей, самих себе.

Педагоги, які займаються розвитком учнівського самоврядування, по-різному дають його визначення:

Учні́вське самоврядування – процес організації життєдіяльності дітей та молоді, спрямований на засвоєння ними основних норм суспільного життя, розкриття творчих можливостей, самореалізації і саморозвитку (*Д.В. Спіжева*).

Учні́вське самоврядування – це процес створення умов для розвитку особистості й колективу, організований молоддю, виходячи з власних суспільних потреб та інтересів у рамках заданих організаційних форм (*Н.І. Савенко*).

Учні́вське самоврядування – це можливість для виявлення власної життєвої позиції дитини, розвитку лідерських якостей, організаторських навичок і вмінь (*А.М. Величко*).

Учні́вське самоврядування – це розвиток ініціативи, самостійності, активності й творчості дітей та молоді (*С.В. Довгополова*).

Учні́вське самоврядування – це соціальне замовлення суспільства на підготовку учнівської молоді до реального самоврядування (*Д.В. Спіжева*) [4, с. 56].

Учні́вське самоврядування – це передусім входження дитини у світ діяльності і спілкування з іншими, формування в учнів системи цінностей, які

визначають їх ціннісне ставлення до навколишньої дійсності (В.М. Оржеховська, Г.Г. Ковганич)[5, с. 5].

Учнівське самоврядування сприяє входженню дітей і молоді у соціальне середовище. Беручи участь у реалізації соціально значущих проєктів і програм, учень набуває певного життєвого та соціального досвіду, формує свої організаторські вміння, креативні якості, і, найголовніше, усвідомлює важливість цієї справи.

Учнівське самоврядування – новий підхід до розвитку лідерства. Воно приділяє особливу увагу засвоєнню цінностей поведінкових установок і навичок, необхідних як для покращення якості свого життя, так і для розв’язання завдань сучасного суспільства (права людини, культура миру, толерантність, здоровий спосіб життя, подолання негативних тенденцій у дитячому середовищі).

Участь дитини в учнівському самоврядуванні, набуття нею різноманітного досвіду, способів діяльності та статусу повноцінного члена організації є ефективним інструментом її духовного становлення як члена суспільства.

Учнівське самоврядування сприяє життєвому самовизначенню учнів, розкриває перед ними світ людських взаємин у всій їх складності й суперечливості, виокремлюючи моделі взаємодії між людьми, які ведуть до успіху.

Актуальність проблеми проявляється в соціальному, психологічному та педагогічному аспектах.

Соціальний аспект: потреба сучасного суспільства організаційно сформувати соціальну активність учнів, залучити їх, використовуючи різноманітні форми громадських об’єднань, до оволодіння соціальними ролями не лише з метою збагачення досвідом взаємодії з людьми, а й для реалізації можливостей лідерського і творчого потенціалу підлітків.

Психологічний аспект: сучасне учнівське самоврядування є своєрідним шляхом пошуку учнем своєї ідентичності, пошуків себе серед однолітків, суспільства. Особиста зацікавленість дитини вільна від диктату, дитина вибирає способи виконання своїх обов’язків перед друзями, організацією, суспільством.

Педагогічний аспект: учнівське самоврядування за своєю суттю є організованою системою виховного впливу однолітків один на одного. Виховання дитини здійснюється колективним суб'єктом – дитячим колективом. Учніське самоврядування – посередник між світом дитини та світом дорослих – створює умови для гармонізації досвіду особистих і колективних відносин.

Бути причетним до діяльності учнівського самоврядування – не просто факт пасивної причетності, а й активної участі в реалізації його цілей, свідомого засвоєння його норм, ідентифікації, цінностей. Важливу функцію в мотивації належності виконує прийняття й усвідомлення наступності цілей, цінностей і норм, спрямованість на розвиток традицій [5, с.6, 7].

Таким чином, при організації учнівського самоврядування повинні враховуватися особливості сучасної інформаційної доби, а учнівське самоврядування має забезпечувати:

- входження та адаптацію особистості до соціального середовища, його негативних впливів, освоєння існуючих соціальних зв'язків;
- самостійність дітей, розвиток їхньої активності, ініціативи і творчості у повсякденній життєдіяльності;
- розвиток громадської думки в дитячих колективах;
- активне залучення дітей до процесів прийняття рішень на всіх рівнях;
- громадське становлення особистості, включення її в суспільно-значущу діяльність;
- підготовку учнів до дієвої участі в демократичному управлінні суспільством [5, с.8].

Завданнями учнівського самоврядування є:

- вироблення в учнів організаторських навичок, розвиток їх соціальної активності;
- виховання у дітей почуття господаря навчального закладу, класу;
- формування вмінь налагоджувати взаємодію, співпрацю на принципах партнерства;

- виховання у підлітка почуття власної причетності до розвитку суспільства, держави;
- виховання в учнів таких якостей, як відповідальність за доручену справу, колектив; принциповість – уміння належним чином сприймати критику, давати об'єктивну оцінку власним вчинкам і оточуючим; самостійність – готовність залежно від конкретних умов знаходити правильні рішення, долати труднощі; ініціативність – уміння вносити в будь-яку справу свої думки, пропозиції;
- удосконалення управління позашкільним закладом, оскільки передача деяких організаторських функцій дітям вивільняє час педагогів для розв'язання складних виховних проблем [5, с.12].

Поле дії учнівського самоврядування в позашкільному навчальному закладі включає:

- забезпечення порядку в навчальному закладі, організацію чергування в навчальному закладі, творчих об'єднаннях;
- організацію дозвілля на перервах;
- проведення зборів, конференцій, виставок;
- організацію самообслуговування, контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних вимог;
- організацію роботи зі збереження майна позашкільного навчального закладу, підручників; економне використання води, електроенергії, тепла;
- організацію роботи щодо благоустрою території закладу, мікрорайону;
- керівництво роботою гуртків, секцій у молодших школярів;
- підготовку і проведення конкурсів, свят, змагань, акцій, фестивалів;
- заслуховування звітів органів учнівського самоврядування;
- проведення соціологічних досліджень із проблем життєдіяльності учнівських колективів;
- участь у розробці плану роботи на новий навчальний рік;
- участь у проведенні педагогічних рад, на яких розглядаються питання життєдіяльності дитячих колективів [5, с.13].

Учнівське самоврядування в навчальному закладі – це не лише проблема учнів, а загальна педагогічна проблема, основою стратегії якої є послідовне створення за допомогою органів учнівського самоврядування духовно-морального клімату взаємних стосунків, утвердження учнів у ролі організаторів і відповідальних за якість життя колективу, перетворення їх на суб'єкт використання і самовиховання.

Важливим критерієм ефективності учнівського самоврядування є послідовне збагачення життєвих цілей і внутрішнього духовного світу кожного члена колективу через привабливість соціально значущих ініціатив, емоційну єдність усіх його членів. Під цим кутом зору треба розглядати діяльність педагогів, їх характер дій щодо змісту і результативності ініціативного учнівського самоврядування [5, с.14].

Робота дітей з учнівського самоврядування передбачає:

- участь у демократичних процесах, що відбуваються в колективах та державі, залучення до них своїх однолітків;
- формування правової культури та культури спілкування;
- вироблення практичних навичок співпраці з однолітками, молодшими та старшими за віком людьми, дотримання правил поваги та субординації у роботі зі спеціалістами, посадовими особами, керівниками різних рівнів;
- становлення та виховання соціально активної особистості, небайдужої до процесів, що відбуваються навколо громадянина – патріота своєї сім'ї, свого колективу, рідного міста (села), держави [2, с.38].

Педагог-консультант – союзник учнів у найскладніших життєвих ситуаціях. Ще його називають радником, опікуном.

Педагог-консультант:

- обирається учнівським самоврядуванням з числа педагогів, які дають на це згоду, або призначаються адміністрацією позашкільного закладу, враховуючи бажання педагогів опікуватися учнівським самоврядуванням;
- виконує функції радника самоврядування;

- виконує функцію посередника між самоврядуванням і педагогами, батьками та місцевою громадою.

Основні напрямки діяльності педагога-консультанта:

- методично правильно готувати учнів до самоврядування;
- педагогічно грамотно керувати їх діяльністю;
- поступово розширювати функції самоврядування у різних сферах діяльності;
- рекомендувати органам самоврядування суспільно значущі і цікаві колективні справи;
- чітко визначати обов'язки;
- включити в систему самоврядування якомога більше учнів;
- зміцнювати і розвивати колективні традиції;
- організувати постійний контроль за виконанням єдиних педагогічних вимог до учнів за допомогою самоврядування;
- будувати взаємини між органами самоврядування, колективом учнів і педагогів на ідеях педагогіки співробітництва;
- розширювати гласність у роботі органів самоврядування [8, с.39].

Ділова документація

Органи самоврядування дітей та учнівської молоді мають свою ділову документацію (статутні документи):

- Статут або Положення органу самоврядування дітей та молоді позашкільного навчального закладу;
- регламент діяльності керівного органу учнівського самоврядування позашкільного навчального закладу;
- угоди про співпрацю у створенні й організації діяльності органу самоврядування дітей та учнівської молоді навчального закладу між дітьми та дорослими (керівниками відповідних структур державної адміністрації, органів місцевого самоврядування, батьківської громади тощо).

На загальних зборах (конференції або сесії) ради дітей чи іншого органу дитячого самоврядування обов'язково затверджуються:

- список депутатів та керівний склад ради (на основі результатів виборів), членів асоціації чи спілки (залежно від назви органу самоврядування);
- програми діяльності органу самоврядування в цілому та його підструктур;
- права та обов'язки лідерів і учасників процесу учнівського самоврядування у різних видах діяльності;
- закон чи положення, що регламентують питання правового захисту, дисципліни, участі у вирішенні певних господарських питань, проведенні виборчої кампанії тощо;
- різноманітні пам'ятки, алгоритми з питань послідовності виконання певних доручень та єдиних вимог щодо результатів даної роботи;
- плани діяльності усієї структури та її окремих частин на визначений загальними зборами період часу;
- рішення загальних зборів (конференції, сесії) органу самоврядування дітей;

Крім зазначених документів, що затверджуються загальними зборами (конференцією, сесією) самоврядування дітей та учнівської молоді, ведуться й інші документи:

- протоколи загальних зборів (конференції, сесії);
- протоколи засідань ради лідерів, комісій (комітетів, центрів тощо);
- заяви кандидатів на керівні посади, їх програми, агітаційні листівки, списки виборців, довірених осіб, протоколи виборів;
- плани роботи комісій (комітетів, центрів тощо);
- плани підготовки певних заходів, розподіл доручень;
- звіти про результати діяльності комісій (комітетів, центрів тощо), літописи, книги відгуків тощо [1, с.6].

Учнівське самоврядування в позашкільному навчальному закладі повинно бути спрямоване на реалізацію основних виховних завдань, а саме:

- формування у дітей громадянської культури та культурного плюралізму, гуманістичної моралі, толерантного ставлення до дій та вчинків інших;

- вироблення негативного ставлення до будь-яких форм насильства, впровадження безконфліктних форм поведінки;
- розвиток у вихованців суб'єктивних характеристик;
- формування здатності до критичності та самокритичності;
- формування активної життєвої позиції;
- підготовка дітей до участі у демократичному управлінні суспільством;
- формування самостійності, готовності за конкретних умов долати труднощі, знаходити правильні рішення;
- виховання та активна підтримка почуття господаря класу, школи, країни, формування відповідальності за результати своєї діяльності;
- забезпечення захисту прав та інтересів учнів [2, с.62].

Проблема організації виховної роботи з дітьми взагалі та органами учнівського самоврядування зокрема не є новою. Проте педагогічні працівники при організації і функціонуванні учнівського самоврядування потребують методичної допомоги з таких питань:

- відтворення кращого досвіду колег у своєму позашкільному навчальному закладі з урахуванням його специфіки, інтересів, бажань та можливостей дітей;
- переосмислення і перегляд традиційних поглядів на учнівське самоврядування, форми організації та проведення роботи з молоддю у зв'язку зі зміною теоретико-методичних засад виховання;
- недотримання часових проміжків між етапами впровадження тієї чи іншої моделі учнівського самоврядування.

Це призводить до того, що діти швидко втрачають інтерес до участі у самоврядуванні, адже при його організації не враховано бажань, думок, мрій дітей, а впроваджено як ділову тимчасову гру, яку запропонували дорослі.

Із метою допомоги педагогам і дітям в організації та координації роботи органів дитячого самоврядування доцільно створити Школу лідерів самоврядування дітей та учнівської молоді. Її вихованці набуватимуть нових знань та досвіду і координуватимуть роботу комісій, комітетів, міністерств, центрів дитячих рад,

дитячих парламентів, шкільних республік, учнівських держав тощо. Кожен, кого цікавить активна громадянська діяльність, зможе отримати консультативну та практичну допомогу, методичні рекомендації, ознайомитися з багатьма організаторськими технологіями. Для повноцінної роботи дитячого активу необхідно проводити навчання, тренінги, семінари, давати можливість підлітка обмінюватися своїм досвідом з товаришами з інших навчальних закладів чи організацій, висвітлювати свою діяльність у засобах масової інформації.

Основним завданням роботи Школи лідерів є підготовка дітей з лідерськими здібностями, які організовуватимуть навколо себе своїх ровесників і координуватимуть їх діяльність під час реалізації будь-яких проектів та планів [3, с.5].

Школа лідерів самоврядування дітей та учнівської молоді може бути представлена як:

- гурток (у позашкільному навчальному закладі);
- творче об'єднання вихованців позашкільного навчального закладу, яке включає кілька гуртків, діяльність яких направлена на навчання дітей-лідерів та організацію роботи органів самоврядування дітей та учнівської молоді цього навчального закладу, міста, району, області [3, с.6];
- об'єднання вихованців позашкільного навчального закладу (працює як школа допрофесійної підготовки, що має свої навчальні предмети, програми тощо).

У зміст занять Школи лідерів доцільно включити такі теми (або близькі до них за змістом):

- Лідер – організатор колективу.
- Формальні та неформальні лідери.
- Риси характеру, вміння та навички лідерів.
- Формування позитивного іміджу.
- Стилi керівництва у роботі лідера. Управлінська майстерність.

- Самоменеджмент лідера. Вміння правильно розподілити свій час, період відпочинку та роботи. Ведення власних ділових записів. Культура мобільного спілкування.
- Комунікативні навички, вміння слухати й аналізувати, вести переговори, наради, засідання, давати інтерв'ю, тощо.
- Особливості ділового спілкування. Культура ділового спілкування.
- Моральні норми та принципи, їх значення для досягнення високого рівня спілкування.
- Взаєморозуміння та його рівні. Моральні бар'єри на шляху до взаєморозуміння.
- Розвиток стратегічного мислення. Формування навичок планування роботи. Організаторські техніки.
- Розвиток логічного мислення. Формування навичок аналізу ситуації, події та вміння формувати й аргументувати власну позицію і точку зору.
- Розвиток творчого мислення. Змістовне та духовне наповнення напрямів діяльності, програм, проектів, заходів.
- Креативність у діяльності лідера. Нетрадиційні підходи до вирішення питань, створення та реалізації програм, проектів, заходів.
- Розвиток уміння формувати команду та працювати з нею.
- Розподіл доручень, контроль за їх виконанням, заохочення членів команди, колективу, відзначення кращих.
- Індивідуальний підхід до роботи з членами колективу.
- Впровадження правил ефективного спілкування та роботи в колективі. Формування традицій колективу.
- Організаційні моменти у підготовці та проведенні заходів. Підбиття підсумків заходу.
- Ділові папери у роботі лідера. Законодавча база. Вхідна та вихідна документація.

- Створення фірмового стилю організації та формування її позитивного іміджу.

- Партнерство у роботі лідера, організатора.

- Фінансове забезпечення діяльності організації [3, с.41].

Міністерством освіти і науки України рекомендовано до використання програми «Лідерство – запорука успіху» (автор Спижева Д.В.) та «Основи учнівського самоврядування» (автор Кравченко С.В.) [7].

Орієнтовний алгоритм організації учнівського самоврядування у навчальному закладі

- Аналіз та оцінка реального стану організації учнівського самоврядування в позашкільному закладі, формування комплексу проблем: яким є учнівське самоврядування сьогодні?

- Аналіз реальних можливостей членів педагогічного колективу для організації роботи з органами учнівського самоврядування як радників.

- Вивчення досвіду участі учнів в організації учнівського самоврядування.

- Вивчення науково-методичної літератури з проблем організації учнівського самоврядування, проведення педагогічної ради, засідань методичних об'єднань, керівників творчих об'єднань, конференцій, ділових ігор, тренінгів з проблеми.

- Розробка переліку ідей, вибір найбільш прогресивної і реалістичної ідеї; розробка концепції ідеї; створення проекту удосконалення ситуації; створення програми.

- Колективний пошук оптимальної структури учнівського самоврядування, його органів з урахуванням специфіки позашкільного закладу.

- Визначення мети, завдань, пріоритетних напрямків діяльності учнівського самоврядування виходячи з його структури.

- Розробка документації (положення, статут, інструкції, пам'ятки).

- Визначення кола прав та обов'язків органів учнівського самоврядування, окремих членів учнівського колективу.

- Виявлення та формування активу – ядра учнівського самоврядування.

- Підготовка тренінгів для навчання активу учнівського самоврядування, створення шкіл навчання активу учнівського самоврядування.
- Розширення ролі учнівського самоврядування в житті позашкільного закладу в міру накопичення дітьми організаційного досвіду.
- Розробка системи заходів щодо забезпечення гласності в роботі органів учнівського самоврядування.
- Діагностика різних аспектів функціонування і розвитку моделі учнівського самоврядування, системний моніторинг учнівської думки, створення на їх основі нових підструктур (тимчасових формувань, об'єднань, клубів за інтерес-
Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» № 281-XIV від 01.12.98 р. /рами тощо).
- Організація ефективного контролю за виконанням рішень органів учнівського самоврядування.
- Створення системи стимулювання творчого самовдосконалення активу учнівського самоврядування [4, с.54].

Література

1. Ділові папери в роботі органів самоврядування дітей та учнівської молоді: методичний посібник / автор-упоряд. Т.М. Доценко. – Біла Церква. 2009. – 240 с.
2. Доценко Т.М. Організаційно-правова база діяльності органів самоврядування дітей та учнівської молоді: методичний посібник / автор Т.М. Доценко – Біла Церква, 2009. – 256 с.
3. Доценко Т.М. Організація навчання лідерів органів самоврядування дітей та учнівської молоді: методичний посібник / автор Т.М. Доценко – Біла Церква, 2009. – 248 с.
4. Єрмаков І.Г., Кириченко В.І., Ковганич Г.Г., Спіжева Д.В. Учнівське самоврядування: структура, зміст і концепція розвитку, проектна діяльність,

досвід організації / автори І.Г. Єрмаков, В.І. Кириченко, Г.Г. Ковганич, Д.В. Спіжева – Х.: Основа, 2008. – 112 с.

5. Оржеховська В.М., Ковганич Г.Г. Учніське самоврядування: пошук ефективних моделей і технологій: навч. посібник /автори В.М. Оржеховська, Г.Г. Ковганич – К.: ІПВ, 2007. – 234 с.
6. Приходько М.І. Учніське самоврядування в сучасному вимірі / автор М.І. Приходько – Х.: Основа, 2008. – 176 с.
7. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів. Соціально-реабілітаційний напрям / укладач Л.М. Павлова – С.: Антей, 2005. – 240 с.
8. Учніське самоврядування в умовах сучасності: практичний poradник / автори-упорядники: Л. Качинська, В. Крашевський – Рівне: РОІППО, 2001. – 140 с.
9. Учніські об'єднання / укл. Я.М. Шуль – Тернопіль: Астон, 2006. – 246 с.
10. Шишикіна Н.Ф. Взаємодія з громадськими організаціями / автор Н.Ф. Шишикіна – Х.: Основа, 2007. – 192 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з напрямків діяльності учнівського самоврядування

Пояснювальна записка.

В нашій країні, як і в нашому місті, велике значення надається розвитку самоврядування.

Гострі проблеми виховання сучасного підростаючого покоління диктує необхідність підвищення ефективності виховної роботи в системі освіти.

Згідно до вимог Міністерства освіти і науки, в кожній школі створено систему виховної роботи.

Сьогодні, у величезній мірі саме від школи залежить чи придбають учні «базовий набір соціальних компетенцій» і стануть повноцінними громадянами своєї держави, чи виявляться непристосованими до життя у суспільстві.

Одним з напрямів побудови шкільних виховних систем є розвиток учнівського самоврядування.

У сучасній теоретичній та методичній літературі немає єдиної думки з визначення терміну «шкільне самоврядування». Крім того, більшість авторів, розглядаючи учнівське самоврядування, пишуть про це, як про вже давно існуюче явище. Тому теоретики та практики по-різному приймають одні й ті самі педагогічні факти, чи одним терміном називають різні поняття.

Мова йде про такі поняття, як «самоврядування», «учнівське шкільне самоврядування», «соуправління» та ін.

Різне тлумачення, можливо, одна з причин тому, що в навчальних закладах ця дитяча організація набула різної форми. При цьому цілі і завдання поставлені приблизно однакові.

Деякі педагоги і сам термін «самоврядування» трактують по-різному.

В «Педагогічній енциклопедії» учнівське самоврядування розглядається як участь дітей в управлінні та керівництві ділами свого колективу.

Незаперечуючи цього, деякі науковці роблять акцент на різних словах. Беруть за основу керівництво колективом та розглядають самоврядування, як частину системи управління. Інші розуміють самоврядування - як форму організації колективного життя. Ще деякі – як можливість учнів реалізувати своє право на активну участь в управлінні навчально – виховним процесом в школі.

Наше розуміння місця учнівського самоврядування у структурі школи засновано на наступних нормативних документах:

- Конституція України. 28.06 1996 р. (Розділ 2 «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», ст. 36, ст.37, ст.38);
- Закон України «Про освіту» (ст.51);

- «Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти» (Рішення колегії МОН від 28.02 1996 р. № 2 /4 -8);

- Програма «Основних орієнтирів виховання учнів 1 -11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України». (Наказ МОН, МС України від 31.10 2011р. № 1243, розділи № 2, 3);

- Методичні рекомендації науково – методичного центру м. Миколаєва, грудень 2011 р. «Деякі аспекти методичного забезпечення реалізації «Основних орієнтирів виховання учнів 1 – 11 класів»;

Поряд з владою директора, в школі повинна існувати влада учнів, педагогів та батьків (соуправління).

Те, чим будуть керувати та займатися всі учасники навчально – виховного процесу, визначає Устав школи та супутні йому внутрішні акти, Устав учнівського самоврядування. Форми цієї діяльності може вибрати сам навчальний заклад.

Органи учнівського самоврядування можуть бути створені в різному форматі.

Форми цієї дитячої влади може вибирати сам учбовий заклад. Органи самоврядності бувають «спільними», з участю і педагогів, батьків і учнів – наприклад, Рада школи; чи «роздільними» – наприклад, учнівська Рада за участю виборних дитячих чи юнацьких представників з класних колективів. Органи шкільної самоврядності, сформовані учнями, прийнято називати органами учнівського самоврядування.

Головний сенс самоврядування полягає в тому, що з його допомогою учасники шкільного життя дістають можливість впливати на шкільну політику – як через участь в ухваленні рішень, якими керується адміністрація учбового закладу, так і через власну активність в управлінні навчально – виховним процесом. Самоврядування робить шкільне життя предметом спільної творчості всіх її учасників. Які цілі і завдання поставлені перед учнівським самоврядуванням? Хоча в різних навчальних закладах можуть бути поставлені різні цілі, згідно

напрямку діяльності цього закладу, але є ті, що об'єднують діяльність всіх закладів.

Пропонуємо вам ті цілі і завдання, які об'єднують діяльність учнівського самоврядування в різних учбових закладах.

ЦІЛІ:

- формування готовності кожного учня до особистісного самовизначення, набуття досвіду демократичних стосунків, до самовиховання і саморозвитку;
- створення умов для розвитку та реалізації науково – пізнавального, творчого потенціалу кожного учня;
- розвиток організаторських здібностей та соціальної активності учнів;
- виховання національної свідомості, любові до рідного краю, вивчення його історії, культури та традицій народу України та поважного толерантного ставлення до культури та традицій інших народностей;
- формування правової культури, виховання моральної відповідальності за доручену справу;
- підтримка ініціативи в проектній діяльності;
- надання можливості учням самостійно планувати і організації свого учнівсько життя, позакласної діяльності, поважая законність та права всіх учасників навчально-виховного процесу;
- створення можливості реалізації творчих ідей в суспільному житті та розвиток управлінських навичок в реалізації цікавих справ;
- виховання відповідальності за збереження життя завдяки створенню та дії екологічних агітбригад, агітбригад «За здоровий спосіб життя, ДЮПів, команд ЮІР;

ЗАВДАННЯ:

- підтримка ефективної взаємодії учнів, батьків, вчителів в умовах розвитку виховної системи школи;

- надання дітям та молоді знань, вмінь та навичок самоврядування, демократичного стилю взаємовідносин;
- залучення учнів до удосконалення своєї особистості, створення умов для розвитку здібностей та реалізації інтересів, розвиток світогляду, самостійності та самосвідомості;
- виховання позитивного ставлення до загальнолюдських цінностей та норм колективного життя, законам держави, розвиток громадянської та соціальної відповідальності за себе, оточуючих, своєї країни;
- надання учням реальної можливості разом з педагогами, батьками прогнозувати, використовувати, виконувати та аналізувати навчально – виховний процес ;
- створення в школі умов для самостійності, самодіяльності, реалізації ініціатив учнів;
- формування та розвиток гуманістичної спрямованості особистості з усвідомленням громадянської позиції, почуття національної гордості;
- підготовка і проведення свят, фестивалів, виставок, конкурсів, змагань;
- виховання відповідальності за дотримання порядку в школі, класі, організація чергувань та роботи по збереженню шкільного майна, підручників;
- організація пізнавальної, спортивно – оздоровчої діяльності,
- підтримка проектної, пошукової діяльності, творчої ініціативи

В кожному колективі є загальприйняті напрями роботи учнівського самоврядування. Це науки та освіти, господарчі питання та дисципліна, культура та спорт. Але змінюється час, змінюються і потреби. І вже виникають нові напрями діяльності учнівського самоврядування.

Пропонуємо вам деякі з них. Пропоновані напрями не є аксіомою, а пропонуються для подальшої реалізації в учнівських колективах, можуть бути доповнені і змінені.

Напрями діяльності учнівського самоврядування:

1. **1. Волонтерський напрям:** передбачає співпраця з громадськими і державними організаціями: Червоний Хрест, дитячим міським притулком, притулком для людей похилого віку, реабілітаційним центром (по боротьбі зі шкідливими звичками), медичними установами, з радами ветеранів і так далі.

Пропоновані форми діяльності:

- створення агітбригад (пропаганда здорового способу життя): виступ для мешканців мікрорайону, перед учнями школи; Можна використовувати роздавальний матеріал (виготовлений у типографії чи намальований дітьми)
- проведення навчальних семінарів з надання допомоги в будь-яких надзвичайних ситуаціях;
- випуск брошур з коротким описом алгоритму поведінки в найбільш поширених ситуаціях, в яких можна надати першу долікарську допомогу;
- допомога ветеранам Великої Вітчизняної війни та самотнім людям похилого віку (кожен клас повинен вести таку діяльність);
- привітання ветеранів Великої Вітчизняної війни зі святами, організація спільних зустрічей, вечорів - вогників, бесід ветеранів з учнівськими колективами;
- збір речей для дітей притулку, інтернатів, із малозабезпечених сімей;
- збір коштів для придбання медичного обладнання в обласній дитячій лікарні або цільових персональних допомог;
- надання допомоги дітям - інвалідам (зустрічи, спілкування і т.д.);
- догляд за могилою Невідомого солдата, робота на Некрополі;
- проведення концертів у парках і скверах нашого міста (збірні колективів шкіл міста) до Дня Перемоги;
- концертна діяльність у військових частинах;
- проведення благодійних концертів, ярмарків, зустрічей;

- проведення концертів - зустрічей в дитячій обласній лікарні до Дня Святого Миколая.

2. Напрямок - конфліктно - правовий:

- знайомство учнівських класних колективів зі Статутом школи та шкільного учнівського самоврядування, надання допомоги учням у дотриманні пунктів цих Статутів;

- посередництво у вирішенні внутрішньошкільних конфліктів на принципах добровільності. Захист прав людини і прав дитини, викладені в Конституції і Конвенції ООН про права дитини.

Для початку, шкільним активістам необхідно познайомитися з цими документами. Вони є широко доступними - їх можна знайти практично в кожній бібліотеці. Звичайно ж, для більш глибокого розуміння змісту прав людини і прав дитини шкільним активістам необхідно пройти спеціальну підготовку.

- у кожній школі в доступному для учнів та батьків місці повинно бути розміщено тексти Статуту школи, правил внутрішнього розпорядку та контактна інформація органів із захисту прав дитини. Домогтися виконання цієї норми закону – перші кроки по захисту прав школярів, які може зробити учнівська Рада;

- проводити рейтинг класів з дисципліни, переможців - нагороджувати на загальношкільних зборах, лінійках.

Внутрішньошкільні конституції, закони, звичаї, кодекси учнівської честі та інші робочі документи не повинні суперечити існуючим нормативним актам про Освіту в Україні. Одночасно прийняття на загальношкільних зборах документів має максимально враховувати місцеві умови, особливості і традиції виховного закладу, а також інтереси максимально можливої кількості учнів.

Всі документи, що розробляються органами учнівського самоврядування, повинні будуватися на основі громадської думки, проходити колективне обговорювання, оцінюватися експертами (внутрішньошкільних та

позашкільними), затверджуватися на загальних зборах або конференції. В основу всіх документів повинні бути покладені моральні цінності, які спрямовані на повагу і захист особи всіх учасників навчально - виховного процесу, самостійності і суджень учнівського колективу. Зміст внутрішньошкільних документів розширює ініціативу і забезпечує самостійність у вирішенні найрізноманітніших питань, пов'язаних, перш за все, з життям всього учнівського колективу. Тільки за наявності вищевказаних умов ці акти можуть з повною упевненістю називатися легітимними і демократичними у вищому значенні цих понять.

3. Інформаційний

напрямок:

- інформування школярів про шкільні проблеми та шляхи їх вирішення, про будь-яку діяльність учнівського самоврядування, про участь учнівського колективу у шкільних, районних, міських, обласних, Всеукраїнських та Міжнародних заходах, конкурсах, змаганнях, олімпіадах і фестивалях;
- створення шкільних сайтів для шкільних електронних газет;
- створення сайту для інформації про діяльність Центру учнівського самоврядування;
- проведення семінарів з обміну досвідом;
- співпраця з ЗМІ міста, (звернення за допомогою в організації ЗМІ, зустрічі з провідними журналістами міста, депутатами міської ради);
- створення шкільного телебачення при міському Центрі учнівського самоврядування.

4. Шефський напрямок - організація шефства старших над молодшими.

- організація динамічних пауз на перервах для учнів 1 - 5 класів (Збір банку ігор для дітей 1 - 5 класів.);

- організація та проведення різного роду розважально-пізнавальних заходів для учнів 1 - 4 класів;
- організація та проведення спортивних змагань спільно з класними керівниками, вчителями фізичної культури і педагогом - організатором;
- проведення бесід з правового виховання учнів;
- проведення конкурсів - оглядів санітарного стану класних кімнат і територій школи, закріплених за класами; стану зошитів, щоденників, підручників, зовнішнього вигляду учнів;
- надання допомоги в організації дозвілля учнів 1 - 4 класів у канікулярний час;
- сприяння соціальному становленню особистості учнів;
- проведення занять з етикету, з організації самообслуговування;
- надання допомоги в оформленні та озелененні класних кімнат.

5. Зовнішні зв'язки (співпраця з Миколаївською міською Радою національних товариств, головами обласних національних товариств):

- організація роботи органів учнівського самоврядування з інтернаціональної діяльності;
- організація листування з однолітками з інших країн, взаємообмін делегаціями;
- як результат - створення в кожній школі - Центру інтернаціональної дружби або Євроклубу;
- створення при міській Раді національних товариств міського Центру інтернаціональної дружби учнівської молоді або Євроклубу;
- проведення конкурсу «Голос нації», конкурсів національних пісень і танців, національних культур;
- організація і проведення спортивних змагань або «Веселих стартів» (змішані інтернаціональні команди);
- організація виїзних концертів переможців конкурсів;
- участь в обласному фестивалі рідної мови;

- розміщення інформації на сайті.

6. Організаторський напрям:

- підтримка створення та діяльності Дружин юних пожежних, Дружин юних інспекторів дорожнього руху, агітбригад "Молодь обирає здоров'я» та екологічної агітбригади. Надання допомоги в придбанні костюмів і декорацій через звернення до загальношкільної Ради та до спонсорів, проведення ярмарків;

- організація і проведення внутрішньошкільних фестивалів за даними напрямками;

- підтримка дозвіллевих, соціально-значущих та інших ініціатив школярів.

(Розробка рекомендації з підготовки команд, для ДЮП – питання до конкурсу «Знавців правил безпеки», для ЮІР - семінар з навчання юних регулювальників, показ виступів команд - переможців. Семінари з ознайомлення з вимогами та правилами проведення фестивалів. Рекомендації з проблем в даних напрямках)

7. Напрямок з питань економіки та господарювання.

Для того щоб сучасному школяреві забезпечити соціальну адаптацію в суспільстві, необхідно озброїти його знаннями, вміннями, необхідними для формування правової, економічної та господарської культури. З цією метою органи учнівського самоврядування використовують ділові ігри, конкурси, тренінги та інші заходи, в основному спрямовані на освоєння нових знань в даному напрямі. Але головне - практична реалізація на даному етапі може проявлятися в діяльності щодо збереження шкільного майна, підручників, організація чергувань по класу і школі, дотримання порядку і дисципліни. Ця діяльність теж спрямована на дотримання Статуту школи.

- залучення класних колективів до шефства над навчальними кабінетами школи, організація допомоги в ремонті і лагодженні навчальних посібників, приладів учнями.

8. Пізнавальний напрям «Наука і освіта»:

- проведення рейтингів класів за результатами успішністю учнів, організація взаємодопомоги учнів у разі необхідності, вживання заходів до створення твердої громадської думки в середовищі учнів нетерпимості до недбайливих учнів;
- спостереження за діяльністю предметних гуртків, піклування про їх безперебійність занять, допомога в організації тематичних предметних вечорів і тижнів;
- проведення спеціальних заходів по боротьбі за успішність учнів (огляд зошитів, рейди, випуск бюлетенів і т.п.);
- щорічна участь в організації внутрішньошкільних олімпіад з предметів, проведенні науково-дослідних конференцій.

9. Представницький напрямок:

участь представників учнівського активу в класних і загальношкільних радах, до складу яких входять представники педагогічного, батьківського та учнівського колективів, для обговорення шкільних проблем і прийняття рішень щодо їх усунення, вироблення плану спільної роботи, залучення для участі в шкільному житті всіх учасників навчально - виховного процесу.

ДОДАТКИ:

Вищий орган шкільного учнівського самоврядування - загальношкільні збори (рада, конференція). Ці збори проводиться в міру необхідності, але не рідше 2 разів на семестр. На цих зборах відбувається обговорення важливих для навчально-виховного процесу в школі рішень; розглядають і затверджують план роботи, оцінюють діяльність шкільного активу (за потребою і активу класів), знайомлять учасників з позашкільною діяльністю учнівського самоврядування.

Діяльність активів класів:

- організовують і виконують рішення шкільного активу;
- організовують і виконують рішення класного активу;

- забезпечують виконання Статутів школи і учнівського самоврядування;
- організовують підготовку та участь у класних і шкільних заходах.

Основні форми діяльності.

- Соціально значимі КТД, корисні для учнів школи і села.
- Пізнавальні ділові колективні справи (огляди, конкурси).
- Рольові і творчі справи (ігри, КВК).
- Суспільно значимі операції: пошукові, дослідницькі, творчі, шефські, трудові та інші акції.
- Залучення учнів до гуртків, спортивних секцій, в клуби за інтересами.
- Конкурси плакатів та малюнків.
- Військово-патріотичні заходи.
- Змагання між класами по успішності, дисципліні, участі у житті школи та класу.

Кожний член учнівського самоврядування повинен мати доручення. Розрізняють доручення колективні та індивідуальні, постійні і тимчасові, епізодичні, складні за змістом і прості. Принципово важливі в даний час групові доручення, що дають відчуття причетності до колективного справи, які спонукають активність дитини.

За ступенем складності і організаційного характеру можна виділити:

- доручення виконавського характеру;
- доручення, потребують певних здібностей (малювати, фотографувати і т.д.);
- доручення творчого характеру, які передбачають здатність придумати, розробити, зробити щось нестандартно;
- доручення, пов'язані з керівництвом групою (президент та віце-президенти шкільного учнівського самоврядування, мери та члени активів школи та класу);
- доручення інструктивного характеру, коли треба вчити інших.

Вибір і розподіл доручень визначаються необхідністю конкретного колективу учнів, завданнями виховання особистості дитини, наявністю різних видів діяльності.

За змістом діяльності різняться такі індивідуальні та колективні доручення: суспільно-політичного характеру, соціально значущої і трудової спрямованості, облікові, спортивно-ігрові, організаційні.

Принцип звітності: правильно організована звітність сприяє розвитку особистості, є засобом самооцінки моральних якостей. Звітність необхідно розглядати як систематичний метод стимулювання соціальної активності і не зводити її до разових форм.

- Принцип гласності: сприяє інформованості колективу про роботу органів самоврядування, виконання громадських доручень. Тут важливо аналізувати роботу всіх членів активу та інформувати про неї всіх учнів. Заохочування дипломами та грамотами активістів учнівського самоврядування.

Шляхи залучення учнів до самоврядування

Одна з тенденцій розвитку учнівського самоврядування - збільшення числа дітей і підлітків, які беруть участь в організації життя класу. Це здійснюється різними шляхами:

участь класу у КТС, де передбачена участь всіх членів колективу;
постійне розширення сфери діяльності колективу класу;
розширення прав і обов'язків органів самоврядування;
поступове розширення зв'язків з іншими колективами (як у школі, так і за її межами);
зміна способів залучення учнів до виконання організаторських функцій;
зміна характеру відносин у колективі, лідерів та активу;

Самоврядування в класі можливо тоді. Коли це стає стилем життя конкретного колективу.

Допомагають створити цей стиль:

участь всіх учасників в колективному плануванні;
організація в класі тимчасових груп чи бригад, штабів, призначених для підготовки та проведення конкретних тимчасових справ;
почергове виконання обов'язків чергового командира, президента, мера, голови та секретаря зборів;
колективний аналіз і оцінка всіх проведених справ;
регулярні самозвіти учнів про виконання доручень.

Класні збори.

Збори формують громадську думку, сприяють виробленню навиків і умінь демократичної культури учнів, представляють право кожному взяти участь в обговоренні існуючих проблем в своєму колективі. Збори стають школою формування демократичної культури при дотриманні певних педагогічних умов:

- Тематика зборів повинна відповідати потребам колективу, бути цікавою, розширювати поле соціальної активності кожної дитини. Тематика не вигадується, вона стає результатом аналізу життєдіяльності колективу.
- Залучення учнів до підготовки зборів: повинна працювати редколегія або прес-центр для інформаційного забезпечення, вивчення суспільної думки з питань, які виносяться на збори (анкетування);
- Підготовка виступу учнів, які готують дані збори;
- Підготовка і висунення пропозицій з даної теми;
- Захист висунутих пропозицій, пропозиції щодо шляхів реалізації;
- Узагальнення думок і пропозицій прес-центром та знайомство з цим громадськістю;
- Можливо використання виступу, згідно з темою зборів, агітбригад чи інших колективів;
- Згідно планування, створення творчих чи інших тимчасових груп, які потрібні для підготовки наступних заходів;
- На збори можна запросити кураторів (вчителів чи батьків), працівників різних установ (в залежності від теми зборів);
- Підготовка проекту рішення зборів, обговорення цього проекту, визначення строків виконання та реалізації завдань;